

ROZVOJ VENKOVSKÉHO OSÍDLENÍ – SEMINÁŘ V KRAKOVANECH

Česká společnost pro rozvoj bydlení uspořádala 28. března 2001 v Krakovanech, okres Kolín, seminář, zaměřený především na otázky bydlení, bytové politiky a bytové výstavby. Semináře se účastnilo 47 pozvaných starostů a dalších pracovníků z obcí mikroregionu, zástupci okresu Kolín a Kutná Hora, Komerční banky a členové České společnosti pro rozvoj bydlení.

Úvodní projevy přednesli starosta Krakovan J. Polák, za Ministerstvo pro místní rozvoj Ing. J. Hladík a za Českou společnost pro rozvoj bydlení doc. RNDr. Alois Andrlé, CSc. Projevy se zaměřily na nutnost vyváženosti prostředků na výstavbu a kvalitu bydlení, zapojení obcí Středočeského kraje do Programu obnovy vesnice, nutnosti rekonstrukce středů obcí a nikoli jejich plošného rozšiřování, na kategorizaci obcí podle stupně ekonomického a jiného postizení a na nové demografické trendy na venkově a ve městech včetně změn migračních proudů. Z referátů a diskuse vyplynula potřeba zabývat se některými otázkami podrobněji, a to na podobných seminářích jako byla krakovanská konference.

Za aktuální byly vytipovány následující problémy:

- Formy podpory výstavby rodinných domků, z toho např. svépomocné bytové výstavby.
- Otázky daně z nemovitostí.
- Obec jako neziskově hospodařící organizace.
- Rozpočtové určení daní z hlediska centra, kraje a obce.
- Ručení obce při výstavbě bytů ev. jiných typů staveb.

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), vymezil nově práva a povinnosti obcí. Jeho aplikace může vést k revitalizaci zejména venkovských obcí, budou-li ho cílevědomě využívat. Nové vztahy vzniknou mezi novými kraji a jejich obcemi, jak zdůraznil hejtman Středočeského kraje **Ing. Petr Bendl** a jak to vplynulo i z diskuse.

Krakovanská konference znovu otevřela otázku fungování a smysl **Programu obnovy venkova** (dále POV) v České republice. Jeho počátek možno hledat v roce 1991, kdy v květnu tohoto roku vláda projednala návrh jeho zaměření, avšak nedošlo k žádnému potřebnému usnesení. Tak fungoval POV bez oficiálního legislativního

zakotvení, ale fungoval celkem dobře, až na nestálost a nízké finanční přiděly na jeho akce. Teprve 11. listopadu 1998 vlada usnesením č. 730 **Program obnovy venkova** přijala.

Program obnovy venkova se opírá o čtyři nejdůležitější pilíře:

- **Svaz měst a obcí** a jeho **Komoru obcí**, které umožňují komunikaci mezi městy a obcemi;
- **Spolek pro obnovu venkova**, kde se setkávají zastupitelé obcí a politici s odborníky různých profesí a administrativními pracovníky;
- **soutěž Vesnice roku** a přehlídku **Stavba pro venkov**, která určuje nejlepší obec roku a nejlepší venkovskou stavbu;
- **Školy obnovy venkova**, které konfrontují praktiky z terénu s významnými odborníky a vypracovávají koncepce pro různé vzorové akce.

Citovaným vládním usnesením se dostalo POV široké podpory decizních orgánů a hlavně poslanců obou komor Parlamentu České republiky prostřednictvím několika jejich výborů (pro územní rozvoj, pro veřejnou správu a životní prostředí, pro hospodářství, zemědělství a dopravu). POV je dnes v gesci Ministerstva pro místní rozvoj.

Program obnovy venkova zdůrazňuje ve své preambuli, že „venkovské osídlení a celý venkovský prostor mají nezastupitelný společenský, kulturní, ekologický a hospodářský význam“ a že je založen „na vědomí světebných hodnot venkova a na nezbytnosti jeho zdravého a komplexního vývoje v rámci trvale udržitelného rozvoje společnosti a v celkovém kontextu regionální politiky České republiky a Evropské unie“.

Politika regionálního rozvoje patří k prioritám politiky Evropské unie, protože regiony jsou těmi územími, která jsou její politikou významně preferována. V jednotlivých zemích existují národní organizace typu **Spolku pro obnovu venkova** v naší republice, které jsou sdruženy v **Evropské pracovní společnosti pro rozvoj venkova a obnovu vesnice**, která již v roce 1991 vydala publikaci „Obnova vesnice“, jejíž překlad vydalo v roce 1992 Ministerstvo životního prostředí, jehož prostřednictvím je Česká republika již od

roku 1991 členem uvedené **Evropské pracovní společnosti**.

Krakovanský seminář je možno považovat za jednu z aktivit souvisejících s realizací **Programu obnovy venkova**. Pořadatelé totiž rozhodli uspořádat u příležitosti jejího konání panelovou diskusi k některým bodům POV. Součástí byl i **pilotní výzkum** současného přístupu zastupitelů několika vybraných venkovských obcí k problémům života a rozvoje současné české vesnice. Pro účastníky byl připraven stručný dotazník, zaslaný pozvaným starostům obcí před konáním konference se žádostí o jeho vrácení při konání semináře. Průzkum byl anonymní, avšak řada respondentů ochotně z anonymity vyšla. Výsledky zpracování 14 nejúplnějších dotazníků uvádíme ve stručném rozsahu.

Dotazník měl 8 otázek.

1. **Jaké máte zkušenosti s Programem obnovy vesnice?** 8 odpovědí bylo kladných, 5 zástupců mělo připomínky, 1 zástupce sdělil, že žádné. Citujeme některé odpovědi: Pouze kladné, POV pomohl malým obcím. Zatím dobré. Dřívější pozdní rozhodování bylo záporné. „Zaplát pámbůh za něj“. Díky POV se naše obec zkulturnila. Dříve byla pravidla jasnější než nyní. Program je dobrý, ale málo prostředků. Žádáme o milión, ale dostaneme 200 000 Kč. POV podporuje zájem o zvelebení obce.
2. **Zvýšil se v posledních pěti letech zájem obyvatelstva o dění v obci a aktivní přístup obyvatelstva při zvelebení obce?** Jednoznačné zvýšení přiznali 4 zástupci, částečné zvýšení 5 obcí, úpadek vyslovili 2 zástupci, 2 řekli „teoreticky ano – prakticky ne“, 1 označil zájem za stejný jako dříve. Odpovědi ve zkratce: Zájem se zvýšil, budujeme infrastrukturu. Podporujeme odvoz odpadků z prostorů před rodinnými domky. Jen některé organizace mají zájem a pořádají brigády. Obnovuje se zeleň. Akce musí mít prospěch i pro jednotlivce. Vývoj stagnuje. Smysl spíše upadá.
3. **Jaký je zájem Vaší obce a obyvatelstva na vytváření kulturní krajiny?** 8 odpovědí kladných, 2 odpovědi záporné, 4 odpovědi „zájem je malý“. Odpovědi: Budujeme cyklostezky. Likvidujeme divoké skládky. Přínosem je

komplexní pozemková úprava. Plynořádky a zazenění. Zájem má málo jedinců. „Je to složitá otázka“. I město by mělo být součástí kulturní krajiny. Obnova zeleně, ale také její ničení. Útlum zemědělské výroby měl kladný vliv na odstranění znečišťování vesnice.

4. **Jak hodnotíte vývoj obyvatelstva ve Vaší obci za posledních pět let?** Růst zaznamenaly 3 obce, stejnou situaci rovněž 3 obce, 8 obcí zdůraznilo především stárnutí, z toho 2 výslovně úbytkem. Odpovědi se prolínaly. Byl zdůrazněn trend imigrace důchodců a odliv mladých lidí. Odpovědi: Obec stárne, obyvatel ubývá. Bez zásadních výkyvů. Počet obyvatel vzrostl ze 660 na 750 díky dobré infrastruktuře, možnosti výstavby, díky blízkosti okresního města. Obec má 13,9 % dětí do 15 let, ale 21,4 % osob starších 60 let. Máme 60,0 % seniorů. Postaveno sice 40 rodinných domků, ale 45 starších rodinných domků je prázdných. Obec roste, ale jen díky příchodu důchodců. Z 502 obyvatel je 120 (23,9 %) důchodců.
5. **Je zájem o výstavbu nových bytů (rodinných domů), o přístavby a nástavby k existujícím rodinným domům?** Velký zájem uvedlo 7 obcí, oživení 6 obcí, nezájem 1 obec. Odpovědi: Velký zájem, ale nejsou peníze. Úspěch: 33 bytů pro mladé manžele, 48 bytů v DPS. Nevhodný systém dotační politiky. Oživení, ale jen u osob s nadprůměrnými příjmy. Máme rozestavěno 10 domků. Výstavba RD se téměř zastavila, zájem pouze o přístavby. Nejsou peníze na výkup pozemků. Obec má 31 pozemků a 32 žadatelů. Problém je infrastruktura a zainvestování. Nehorázné požadavky na pojištění elektrorozvodů.
6. **Zvýšil se v posledních pěti letech rozsah oprav a modernizací domovního fondu?** 12 obcí odpovědělo kladně, 2 záporně. Odpovědi: Obec je v tomto směru aktivní. Obec nemá peníze. Pomáhá obecní fond bydlení. Vše závisí na financích. Ano – pokud na to mají. Opravy fasád, zateplování, vodovod, plyn.
7. **Jaké jsou priority pro další rozvoj obce?** Významnost očísľte stupnicí od 1 až 5. Na 1. místo uveďte opatření nejvýznamnější, nejdůležitější. Otázky zněly: 1. dopravní dostupnost, 2. pracovní příležitosti v obci nebo v dostupné vzdálenosti, 3. nedostatek bytů, 4. zajištění sociální infrastruktury v obci nebo v dostupné vzdálenosti (školy, lé-

kařská péče apod.), 5. vybavenost obce technickou infrastrukturou (vodovod, kanalizace, plyn), 6. další důvody, konkrétně. Zpracování bylo provedeno skórováním. Někteří respondenti uváděli stejné pořadí u dvou odpovědí. Někteří uvedli výjimečně „další konkrétní důvody“ (stavební parcely; kulturní vyžití; udržet obec v přijatelném stavu). Výsledky: Na prvních dvou místech (s 35 pořadovými body), na něž se musí obec zaměřit byl „Nedostatek bytů“ a „Technická infrastruktura“. Na dalším místě s malým odstupem (36 bodů) byly „Pracovní příležitosti“. Tato tři témata představují přednostní zájem zastupitelů obcí při plánování rozvoje obce. Zbývající se stávají jeho součástí, avšak s menším důrazem: je to „Dopravní dostupnost“ (54 bodů) a „Sociální infrastruktura“ (63 bodů), což je patrně překvapující. Vysvětlení hledáme v relativní blízkosti obcí, např. do okresního města a vyšší vybavenosti obyvatelstva soukromými dopravními prostředky, která je na venkově vyšší než ve městech.

8. **Jak vidíte vývoj obce v nejbližších pěti letech?** Stagnace, mírný rozvoj, mírný úbytek obyvatelstva apod. O mírném přírůstku se vyjádřilo 10 obcí, o stagnaci 2 obce a jen 2 obce předpokládají úbytek obyvatelstva. Je to příznivě optimistický pohled. Odpovědi: Mírný vzestup, roste počet bytů. Obec se stává přitažlivá i pro mladé lidi, obec má dobrou infrastrukturu (mateřská škola, základní škola). Přírůstek lze udržet, bude-li stát malé obce podporovat. Zábřany: regulace nájemného, obnova neperspektivních paneláků, znevýhodnění venkovského obyvatelstva včetně podnikatelů. Doufáme v mírný rozvoj, ale i současný stav by vyhovoval, nebude-li pokles. Snažíme se ve všech směrech. Pokud se skuteční bytová výstavba, úbytek se zastaví. Úbytek z důvodu dopravy, pracovních příležitostí a nedostatku bytů.

Kvalita odpovědí nebyla stejná. Někde byl patrný mírný schematismus, převážně však převládala angažovaný zájem. Celkově lze říci, že se zastupitelé obcí snaží realizovat významné aktivity jak v oblasti bydlení, tak v oblasti zlepšení obytného prostředí obce. Téměř všechny obce zdůrazňují nedostatky financování jakéhokoliv programu. Očekává se pomoc státu. Je to nadále podceňování vlastních schopností

obcí v rámci jejich pravomocí podle nového obecního zřízení.

Účastníci semináře byli seznámeni i s materiálem „Zkušenosti z provádění bytové politiky ve městě Žamberku“, který je velmi inspirativní. Žamberk má 6 136 obyvatel, 9 – 10 % nezaměstnanosti, výdělky hluboko pod celostátním průměrem. Bytová politika města má tyto směry a cíle:

- vypracovat závaznou vyhlášku v oblasti bydlení;
- zhodnotit dosavadní proces privatizace obecních bytů a určit další postup;
- využívat všechny formy státních dotací v oblasti bydlení;
- nabídnout občanům dostupné formy výstavby bytů;
- podporovat soukromé investory.

Město určuje přidělování obecních bytů; byl zrušen pořadník žadatelů, byl zastaven prodej bytů a bylo zdůrazněno, že lidé musí k získání bytu také nějak přispět, a to nejen finančně, ale podle svých možností. Byl vyhlášen boj neplatičům nájemného a spekulantům. Bylo přitom dosaženo úspěchů. Režim nastolený v bytové politice se osvědčil.

Host konference, zástupce Okresního úřadu Kutná Hora, vyplnil pilotní dotazník z pohledu zastupovaného úřadu: Finanční prostředky se postupně přesouvají na obce, resp. sdružení obcí. Pokud jde o bytovou výstavbu, některé obce nejsou na zvýšený zájem o výstavbu připraveny. Totéž platí o opravách a modernizaci bytového fondu. Z pohledu okresu stojí na prvním místě zájem obcí o jejich rozvoj technická infrastruktura, na druhém místě pracovní příležitosti v obci a na třetím odstranění nedostatku bytů. Dopravní dostupnost je až na čtvrtém místě a sociální struktura zaujímá až poslední místo.

Krakovanský seminář měl územně omezený charakter. Avšak ukázal, hlavně svými ústními sděleními a výměnou zkušeností při diskusi, že ho lze označit jako „pars pro toto“ čili zevšeobecňující. Mohl by se označit jako prototyp podobných setkání zastupitelských orgánů našich nejnižších státních a samosprávných územních jednotek, jak to předpokládá jak náš politický systém, tak i systém v zemích Evropské unie. V tomto směru se evropská politika unifikuje a stává se mezinárodně srovnatelnější a vnitrostátně efektivnější.

Alois Andrlé, Jiří Burian